

Александар Ђаја

Добро дрво

Кажу да је пред крај живота, кад је већ помишљао на самоубиство, Ернест Хемингвеј био уверен да му је преостало само један пријатељ: велики бор на крају ливаде иза његове куће у Кечуму, у држави Ајдахо. Остало је забележено да се велики писац свакога јутра упућивао стазом у правцу бора. Кад би стигао до свог омиљеног места, седао би у хлад и почињао да говори са дрветом. Једном знатижељнику што је од њега тражио објашњење за такво чудно понашање, Хемингвеј је одговорио: “Пошто сам разговарао са толико људи и пошто сам увидео да то ничему не служи, шта ми је друго преостало сем овог драгог, немог саговорника, тако удаљеног од наших беда и тако блиског небу?”

За разлику од славног Хемингвеја, који је за свог најбољег друга одабрао дрво, британски научници намеравају да од човека направе – свињу! Према, својевремено предложеном нацрту закона којим би у Британији било регулисано пресађивање органа генетски одгајене свиње у људско тело, предвиђено је да се пре трансплантације пот-

пише уговор, у коме се особа са таквим органима (назовимо је, условно: човек-свиња), одриче потомства (односно: деце-прасића), док би сваки њен сексуални контакт морао бити пријављен здравственим властима.

Питање које се овом приликом поставља, јесте: ко би, у случају болести, такву особу требало да лечи? Лекар – или ветеринар?

Насупрот књижевницима, филозофима и хуманистима уопште, који будућност углавном доживљавају као онеспокојавајућу антиутопију, а на развој људских духовних својстава гледају као на својеврсну регресију – научници, пак, сасвим некритички и уз обилну злоупотребу најсавршенијих достигнућа информатичке ере, већ по обичају настоје да се уздигну изнад закона природе и универзума. Све до данас, наиме, наука је проучавала човека заобилазећи суштину људске душе. Међутим, модерна технологија омогућила је неурофизичарима да завире и у саму светињу нашег мозга. Научницима се пружила могућност не само да дијагностикују одређене његове дело-

ве, већ да анализирају и испитају како функционишу и чиме се “баве” можда не ћелије, и у ком су односу са емоционалним животом људске јединке.

Сузан Гринфилд са Оксфордског универзитета каже: “Мозак је физички орган мишљења, а разум његово персонификовано лице. Свест је нешто сасвим друго: она је непостојана и може да нас напусти, у сну или под наркозом. Свест је душа разума, али, шта је душа у чистом облику?”

Према старој хебрејској причи из 17. века, рабин Јуда Лое Бен Безабел, створио је према изгубљеним кабалистичким формулама, слагањем и преслагањем слова Светог писма, вештачког човека – Голема. Снагом магичне плочице која му је лежала под језиком и привлачила слободну енергију свемира, Голем је живео свој дневни живот. Једне ноћи, пред вечерњу молитву, рабин је заборавио да извади плочицу из Големових уста, па је то створење помахнитало, изјурило у таму гета, нападајући свакога ко би му се нашао на путу!

Западни идеолози и протомајстори новог светског поретка произвели су духове и силе којима више не могу да овладају, или да их укроте. Због тога долази до трагичног сукоба техничког напретка са еродирајућим традиционалним моралним вредностима. Неконтролисано дивљање тзв. “слободног тржишта” дефинитивно ће поткопати дигнитет сваке професије (и писца и научника) и опасно угрозити ионако начету стабилност породичних односа. Тиме ће бити срушен сан човечанства о очекиваном економском и социјалном благостању и друштвеној хармонији.

А, људско биће, “нафиловано” свињским срцем, јетром и бубрегом (које ће, додуше, и да поживи коју годину дуже), људски мозак на длану научника отворен као скрцкан орах, стварање “нумеричких животиња” које нису жива бића већ информативни програми што живе у виртуелном свету меморијског простора рачунара, тајно гачене генетски модификоване житарице, те месо “лудих крава” које се, као “хуманитарна помоћ”, отпрема милионима гладних и обесправљених у свету... све се то, заправо, слива у “већ виђену” спиралу екстра-профита који остварују појединци, радећи за “опште добро” оних, на чијој економској, социјалној, политичкој и војној експлоатацији њихов капитал и почива.

Као што почива и на великој заблуди прихваћеној готово свуда у свету – да су људи гладни зато што их има превише! Напротив, према подацима водеће западне и светске силе, САД, на сваког становника наше планете свакодневно се произведе око 6 килограма житарица, 4 килограма хлеба, исто толико пасуља, кукуруза и грашка, као и више од 2 килограма меса, млечних производа и јаја. Значи, више него што било ко од нас може да поједе! Истовремено, док половина светског становништва зарађује по два долара дневно, а пола милијарде једва успе да заради и мање од једног, само 25 људи (!) на планети Земљи поседује имовину већу од имовине – половине човечанства!

И с тога, људи нису гладни зато што нема довољно хране – већ зато што не могу да је купе!

За то време, просечни грађанин Америке поједе једну кашику вешта-

чких боја, адитива и конзерванса дневно; одбаци 4 килограма опасних отпадака; сваког сата користи енергију једнаку експлозији скоро 8 килограма ТНТ-а; сваког дана пређе својим аутомобилом 48 км и искористи преко 300 литара воде дневно, потроши преко 120 килограма папира годишње и уништи 450 килограма челика; најзад, сви грађани Америке сваки дан за собом оставе невероватних 620 милиона килограма отпада, што представља планину већу од Авале! А, да не би тровали једино сами себе, у акцији “Милосрдни анђео”, с пролећа 1999. године, они су и на небу Србије оставили неизбрисив “еколошки траг”: 1200 авиона, са 27000 авио-полетања, са испалених 1000 крстарећих ракета и више хиљада авио-бомби сагорело је у атмосфери изнад наших глава 367 200 тона литара керозина! Сагоревањем керозина дошло је до ослобађања угљен-диоксида, монооксида, угљоводоника, формалдехида и азотног оксида – што представља бруталну агресију на еко-систем целе планете! Од бомби са осиромашеним уранијумом, са Космета су побегле чак и велике црне вране, потомци оних птичурина које су кљувале очи мртвим српским и турским јунацима на Косову пољу, пре више од 600 година... !

И с тога, људи не умиру само зато што су смртни – већ зато што су и отровани!

А, све је на Земљи требало да буде другачије! Научници тврде да се наша планета пре 500 милиона година окретала око Сунца управно на своју осу ротације. Свуда је владало вечито лето, никада није падао снег, копно је било прекривено раскошном вегета-

цијом, док је земљина тежа била знатно мања него што је данас! То је, веровали или не, омогућавало циновским гмизавцима да скакућу с ноге на ногу, ко пилићи, док озонских и других рупа није било ни “под разно”! Цео небески свод био је изузетно постојан и чврст, као поклопац за улични шахт!

Почетком октобра 2004. године, у листу “Њу сајентист”, специјалисти америчког Националног астрономског и јоносферског центра Универзитета Беркли у Калифорнији, објавили су како им је успело да забележе радио-сигнал који има вештачко, ванземаљско порекло. По њима, сигнал назван SHGb02+14а, заправо је први контакт ванземаљаца са човечанством уопште. Откривен је радио телескопом “Арецибо” у Порторику, у оквиру међународног програма СЕТИ, а дошао је из тачке која се налази између сазвежђа Рибе и Овна. Иако нема ниједне астрономима познате звезде или планетарног система у том пределу, 1000 светлосних година удаљеном од Земље, ипак, сигнал SHGb02+14а ухваћен је на фреквенцији од 1420 мегахерца, што је фреквенција на којој испушта и гута енергију неутрални водоник, најприсутнији елеменат у свемиру. Још 60-их година прошлог века, утемељивач програма СЕТИ је претпоставио да, ако ванземаљци пожелеле да се с нама повежу, користиће баш ту фреквенцију!

Разуме се, са Србима су ванземаљци повезани – одавно! Један наш суграђанин, гостујући пре неколико година у “ток-шоу” емисији популарне телевизијске станице, устврдио је како наша стварност не припада само нама. Делимо је са необичним бићима ванзе-

мањског порекла, који живе на Астроманији и пију специфично безалкохолно пиће, широм свемира познато, као: “силе цок битер буф”! Поменути суграђанин, по сопственом признању, једини је становник планете Земље, који помоћу оригиналног “комуникационог система” (пар жица и транзисторске слушалице за уво) контактира тајанствена бића из, нама бескрајно удаљеног, али паралелног света. Он не само што разуме њихов живот, њихова стремљења, наде и идеале, њихову етику и естетику, политичка и привредна кретања, тежњу ка демократији и свемирским слободама – него је у стању и да доследно, на својој фрулици, реинтерпретира у студију музику која се на Астроманији слуша!

Па, шта? – рећи ћете – човек “није сам”. Али, да ли је баш тако?

Роберт Алтман у свом филму *Крајки резови* плете причу од више паралелних токова у којима се одвијају животне судбине главних јунака. Монтажним поступком “кратког реза” те се приче повремено преплићу, али тако да њихови актери тога нису свесни. Као возови на паралелним колосецима, који се на одређеним раскрсницама могу укрстити, али, исто тако, могу и да бесконачно пролазе једни крај других. Јер, у овом свету, у коме информатичка револуција успоставља фасцинантну, тренутку електронску комуникацију између милиона монитора персоналних рачунара – праве и непосредне људске комуникације “с уста на уво”, готово и да нема. Социолошки и филозофски гледано, новопостављена антикомуникацијска једначина савременог света могла би, према томе, да гласи: “Што су средства

за комуникацију савршенија, тиме је комуникација сиромашнија!”

Данас су, такозвана “друштва у транзицији”, односно: Русија, бивше земље СССР-а, земље бившег Варшавског уговора, “банана-државице” настале на развалинама, опет бивше СФРЈ, окупирани и разорени Ирак и слично, након свега што им се догодило приликом процеса конзумирања “западњачке демократије”, постале главна храна глобалних мас-медија и светских комуникацијских мрежа, као и мега-депоније за одлагање америчког и западњачког рециклираног отпада. Неке од њих су се с тим “отпадом” тако добро сродиле (на жалост, у те спада и Србија!), да су заборавиле не само своје историјске, културне и цивилизацијске корене, него су постале “боље ђубре”, чак и од самог “ђубрета”!

Није то случајно. Јер, насупротив хиљадама вестерн-филмова снимљених у Америци 60-их година 20. века (као главног америчког пропагандног “ђубрета”), а у којима “зли Индијанци” врше етничко чишћење над “добрим и праведним” белим досељеницима из Европе (углавном, олошем!), а у којима се одигравају “витешки” револверашки двобоји, типа: тачно у подне – најновија истраживања судских докумената из периода у којима је у тим филмовима реч, указују на битно другачију слику! По њима, највећи број револверашких обрачуна, заправо, и није вођен револверима, него скраћеним двоцевкама са крупном сачмом (“кратежом”), што значи да већина убистава злих бандита, храбрих шерифа, каубоја тоталитарне свести, бледававих коцкара, либерално оријен-

тисаних пијандура – није извршена лицем у лице (па, ко је бржи!), него, метком у леђа! Отпозади!

А, ми, као и обично, нисмо чували леђа. Или нам је ћуд – да пркосимо балистици!

У култном филму Нила Џордана, *Ибра њлакања*, отети британски војник, свом чувару, терористи ИРЕ, прича следећу причу: “Отровни шкорпион дође на реку, али, како не уме да плива, замоли зелену жабу да га на леђима превезе на другу обалу. Не долази у обзир – одговори жаба – ти ћеш ме убости! Ма, јеси ли ти луда – на то ће шкорпион – ако те убодем, обоје ћемо потонути и удавити се у реци!... Жаба пристане и са шкорпионом на својим леђима отисне се ка другој обали. Међутим, негде на средини реке, жаба осети како јој се шкорпионова жаока све више забада у стомак.... Хеј, шта то радиш? Знаш да ћемо се обоје удавити!... Знам – одговори шкорпион – али, не могу да одолим. Таква ми је ћуд!”

Један од најсрећнијих људи са простора бивше Југославије у протеклих петнаест година, зове се Илија Панинчић. Група планинара пронашла је Илију још крајем лета 2002. године у напуштеном сеоцету недалеко од Шипова, у шумама западног дела Босне и

Херцеговине. Потпуно несвестан чињенице да је рат у том делу БиХ завршен још 1995. године, Илија је у друштву са једним медведом и неколицином вукова, хранећи се шумским плодовима, живео срећно и спокојно, далеко од стресних друштвених и демократских промена. Чак је и са својим медведом, са којим се само једном у десет година посађао око деобе јабука, успоставио хармоничне односе. Међутим, пошто је био откривен, а на захтев хуманитарних организација, Илија Панинчић је морао да напусти своју шуму, свог “међеда” и своје јабуке, те да сиђе “међу људе.” О његовој потоњој судбини даље се ништа није чуло. Каква год да је, с његовим срећним животом било је заувек завршено!

Ернест Хемингвеј је умро не дочекавши “ерупцију благодети” информатичке ере. Али, слутио је велики писац да друга половина 20. века, крај миленијума и дефинитиван почетак краја хришћанске цивилизације, не доносе ништа добро: само безграничну усамљеност појединца, аутизам и аномију; људе, збуњене и очајне, лишене националног идентитета и друштвених корена, суочене са безброј безвредних опција реалног и виртуелног света.

Мора да је и о томе разговарао са својим дрветом. Дрветом живота.